

АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА – СИРМИЈУМ

МАСТЕР РАД
ИГРА КАО СРЕДСТВО ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОДНОСА
МЕЂУ ДЕЦОМ У ВРТИЋУ

Ментор:

др Марта Дедај, проф.

Студент:

Бранка Љубинковић

Сремска Митровица,

2026.

АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА – СИРМИЈУМ

МАСТЕР РАД
ИГРА КАО СРЕДСТВО ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОДНОСА
МЕЂУ ДЕЦОМ У ВРТИЋУ
РЕАЛНИ ПРОГРАМ ЗАСНОВАН НА ИГРИ

Ментор:

др Марта Дедај, проф.

Студент:

Бранка Љубинковић

Бр. Индекса: 2/2024 М

Сремска Митровица,

2026.

Сажетак

Игра представља природан и најзначајнији контекст социјалног учења у предшколском узрасту. Полазећи од савремених теоријских приступа који игру посматрају као простор развоја социјалних и емоционалних компетенција, циљ овог истраживања био је да се испита на који начин игра може бити средство за развијање и унапређивање односа међу децом у вртићу, као и да се идентификују васпитачки поступци и услови који подстичу квалитетнију сарадњу и комуникацију. Истраживање је квалитативног карактера и реализовано је путем полуструктурисаног интервјуа са 20 васпитача Предшколске установе „Полетарац“. Прикупљени подаци анализирани су применом квалитативне анализе садржаја. Резултати указују да васпитачи препознају игру као кључни простор развоја сарадње, емпатије, толеранције и способности решавања конфликта. Најквалитетнији односи међу децом граде се у симболичким играма улога, истраживачким играма и играма са правилима. Као најчешћи извори конфликта издвајају се непоштовање правила и дељење играчака. Улога васпитача огледа се у медијацији, подстицању дијалога, неговању позитивне социјалне климе и адекватној организацији простора. Као изазови у пракси истичу се велики број деце у групи и недовољно подстицање социјалних вештина у породичном окружењу. Закључује се да игра представља снажан педагошки ресурс за изградњу стабилних и подржавајућих односа међу децом, али да њен потенцијал зависи од осмишљене подршке васпитача, подстицајног окружења и сарадње са породицом.

Кључне речи: игра, социјализација, вршњачки односи, социјалне вештине, предшколско васпитање.

Садржај:

УВОД.....	5
ТЕОРИЈСКИ ДЕО	7
1. ПОЈАМ И ОБЕЛЕЖЈА ДЕЧЈЕ ИГРЕ.....	7
1. 1. Значај дечје игре.....	8
2. РАЗВОЈ СОЦИО-ЕМОЦИОНАЛНИХ ВЕШТИНА КРОЗ ИГРУ	11
2. 1. Социјални развој детета предшколског узраста	13
2. 2. Улога вршњака у социјализацији деце	15
3. ГРАЂЕЊЕ ОДНОСА У ИГРИ.....	18
3. 1. Вршњачке интеракције у игри.....	20
3. 2. Сарадња, комуникација и заједничко решавање проблема	21
4. КАРАКТЕРИСТИКЕ ВРШЊАЧКИХ ОДНОСА И ПОДСТИЦАЊЕ КВАЛИТЕТНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ У ВРТИЋУ.....	24
4. 1. Улога васпитача у подстицању квалитетних интеракција међу децом у игри	26
5. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА	28
5. 1. Циљ и карактер истраживања	28
5. 2. Сврха истраживања.....	28
5. 3. Предмет истраживања	28
5. 4. Задаци истраживања	29
5. 5. Узорак истраживања.....	29
5. 6. Методе и технике прикупљања података	29
5. 7. План истраживања	30
5. 8. Реализација истраживања.....	30
5. 9. Обрада и интерпретација података	30
6. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ	31
7. ПРЕДЛОГ МЕРА ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ПРАКСЕ	41
ЗАКЉУЧАК.....	47
ЛИТЕРАТУРА.....	49
ПРИЛОГ	53

УВОД

Предшколски период представља једну од најзначајнијих фаза у целокупном развоју детета, јер се у том узрасту интензивно обликују социјалне и емоционалне компетенције које имају дугорочан утицај на касније функционисање у друштву. Овај период карактерише брз развој комуникацијских вештина, формирање првих стабилнијих вршњачких односа, као и постепено усвајање друштвених правила и норми понашања. Социјализација се одвија кроз континуирану интеракцију детета са породицом, вршњацима и институционалним окружењем, при чему предшколска установа има значајну улогу као организовани контекст развоја.

Игра заузима централно место у предшколском васпитању и образовању и представља основни облик деце учења и развоја. Она није само спонтана и слободна активност, већ сложен психолошки и социјални процес у коме дете истражује свет, гради односе, преузима различите улоге, усваја правила и развија осећај припадности групи. Кроз игру дете активно конструише своје знање и искуства, развија машту, креативност и способност симболичког мишљења, али и постепено усваја социјалне обрасце понашања који су неопходни за живот у заједници.

Посебан значај игре огледа се у чињеници да она представља природан контекст за развој вршњачких односа. Кроз заједничку игру деца уче да сарађују, комуницирају, преговарају, деле материјале, договарају правила и решавају конфликте. Ове ситуације представљају важне развојне прилике у којима дете развија саморегулацију, емпатију, толеранцију на фрустрацију и способност уважавања потреба других. Управо у интеракцији са вршњацима дете добија повратне информације о сопственом понашању, гради слику о себи и развија осећај социјалне припадности.

У савременој предшколској пракси све више се истиче значај намерног и систематског подстицања игре као средства социјалног учења. Међутим, у непосредном раду са децом често се уочавају различите тешкоће у функционисању вршњачких група, као што су нестабилна сарадња, искључивање поједине деце из игре, доминација појединаца, као и конфликти око улога, правила и материјала. Ове појаве указују на

сложеност вршњачких односа у раном узрасту, али и на потребу за њиховим дубљим разумевањем и педагошким усмеравањем.

Посматрано из теоријског и практичног аспекта, посебно је важно разумети улогу одраслог у овом процесу. Васпитач има кључну улогу у креирању подстицајног окружења за игру, у подршци развоју социјалних интеракција, као и у медијацији конфликта међу децом. Његова улога није директивна, већ подстицајна и рефлексивна, што подразумева праћење децјих активности, препознавање развојних потреба и правовремено укључивање у ситуације које захтевају социјалну подршку.

Поред тога, на квалитет вршњачких односа утичу и шири контекстуални фактори, као што су сарадња са породицом, организација простора и времена у предшколској установи, као и доступност различитих материјала за игру. Сви ови фактори заједно обликују квалитет социјалних интеракција и могу значајно допринети развоју позитивне групне климе.

Полазећи од наведеног, предмет овог рада односи се на испитивање могућности унапређивања односа међу децом у вртићу кроз игру, са посебним освртом на улогу васпитача у креирању услова који подстичу сарадњу, емпатију, комуникацију и конструктивно решавање конфликта. На тај начин се настоји указати на значај игре као педагошког средства које не само да подстиче учење, већ и представља основу за изградњу квалитетних социјалних односа у раном детињству.

ТЕОРИЈСКИ ДЕО

1. ПОЈАМ И ОБЕЛЕЖЈА ДЕЧЈЕ ИГРЕ

Игра представља природну и најзначајнију активност детета у раном детињству, кроз коју оно упознаје свет, стиче нова искуства и развија различите способности. Она није само вид забаве, већ и основни начин учења, комуникације и социјализације. Brown (2001) истиче да је потреба за игром урођена и да представља један од основних биолошких нагона човека, подједнако важан за здрав развој као што су сан и исхрана.

За дете игра представља централни део свакодневног живота и једно од најважнијих обележја детињства. Кроз игру дете изражава своје потребе, интересовања, емоције и доживљаје, због чега се она често описује као одраз његовог унутрашњег света (Rajić & Petrović-Sočo, 2015). У зависности од узраста и развојних потреба, деца се играју како би истраживала окружење, задовољила своју радозналост, овладавала новим знањима и увежбавала различите моторичке, когнитивне, језичке и социјалне вештине.

Посебан значај игре огледа се у њеној улози у развоју социјалних компетенција. Током заједничке игре деца успостављају прве трајније односе са вршњацима, уче да сарађују, преговарају, деле материјале, поштују договорена правила, прихватају различита мишљења и решавају конфликтне ситуације. Управо зато развојни психолози посебно истичу социјалну игру као један од најзначајнијих облика активности у предшколском узрасту, јер она представља природан контекст за развој комуникације, емпатије и осећаја припадности групи (Klarin, 2017).

Начин на који се деца играју мења се упоредо са њиховим развојем. Како дете сазрева, игра постаје сложенија, организованија и богатија симболичким садржајима. Дете постепено прелази од једноставног истраживања предмета ка маштовитој игри улога, кооперативној игри и играма са правилима. На тај начин игра прати све развојне промене и истовремено подстиче настанак нових знања, вештина и компетенција (Klarin, 2017).

Садржај игре у великој мери зависи од материјала и предмета који су деци доступни. Играчке, природни материјали и предмети из свакодневног живота могу имати своју непосредну функцију, али и симболичко значење које дете само ствара током игре. Управо та могућност да један предмет представља нешто друго подстиче развој маште, симболичког мишљења и креативности, што игру чини незаменљивим средством учења и развоја (Lindon, 2001).

Игра се најчешће дефинише као активност коју дете самостално бира зато што му причињава задовољство, без спољашњег притиска или очекивања одређеног резултата (Lindon, 2001). Иако постоје бројне дефиниције игре, већина аутора сагласна је да она поседује одређене заједничке карактеристике. Према Rubin, Fein и Vandenberg (1983), које наводи Klarin (2017), игра је пре свега унутрашње мотивисана активност, заснована на личној иницијативи детета. Она је спонтана, добровољна и није условљена спољашњим наградама или казнама. У игри је пажња усмерена на сам процес, а не на коначни исход, због чега она детету пружа слободу да истражује, експериментише и испробава различите начине деловања.

Поред тога, игра подразумева активно учешће детета, његову радозналост и креативност. Она омогућава детету да поставља питања, истражује могућности предмета, људи и ситуација, као и да самостално доноси одлуке. Управо због тога игра представља једно од најподстицајнијих окружења за развој самосталности, иницијативе, социјалне компетентности и позитивних вршњачких односа, што је од посебног значаја у предшколском васпитању и образовању.

1. 1. Значај дечје игре

Игра представља основну активност детета у раном детињству и има незаменљиву улогу у његовом целовитом развоју. Бројна теоријска полазишта и емпиријска истраживања указују да се управо кроз игру постављају темељи когнитивног, социјалног и емоционалног развоја, јер она омогућава детету да активно истражује свет, стиче нова искуства и гради односе са вршњацима и одраслима (Miller & Almon, 2009).

Међу најзначајнијим теоретичарима који су истицали развојни значај игре издвајају се Пијаже и Виготски. Према Пијажеу, игра представља начин на који дете усваја и организује нова искуства, уклапајући их у већ постојеће когнитивне структуре (Piaget, 2013). Насупрот томе, Виготски наглашава да је игра водећа активност предшколског детета, јер у њој настаје зона наредног развоја, односно простор у коме дете, уз подршку других, достиже више нивое развоја него што би то могло самостално (Виготски, 1966).

Игра истовремено ослања развој на постојећа искуства детета и подстиче стварање нових психичких структура, чинећи мишљење флексибилнијим и подстичући креативност (Marjanović, 1987). Управо захваљујући таквој флексибилности, дете развија способност да ствара нове идеје, проналази различита решења и прилагођава се новим ситуацијама (Krnjaja, 2012a).

Посебна вредност игре огледа се у томе што дете у њој трансформише предмете, улоге и догађаје, приписујући им нова значења. На тај начин игра постаје простор за развој симболичког мишљења, маште и креативног изражавања, али и за усвајање културних образаца понашања (Wood, 2009; Krnjaja, 2012b). Кроз различите облике игре деца експериментишу, понављају, увежбавају и примењују стечена знања у новим ситуацијама, што представља основу каснијег успешног учења (Dondukov, 2020).

Осим што подстиче интелектуални развој, игра има изузетан значај за развој социјалних односа. У заједничкој игри деца уче да сарађују, договарају се, деле материјале, поштују правила, решавају сукобе и прихватају различита мишљења. Истовремено развијају емпатију, самоконтролу, способност доношења одлука и одговорност према другима, што представља основу за успостављање квалитетних вршњачких односа (Gray, 2011; Miller & Almon, 2009).

Игра је и простор у коме деца слободно изражавају своја осећања, интересовања, страхове и потребе. На тај начин она доприноси емоционалној стабилности, развоју отпорности на стресне ситуације и изградњи позитивне слике о себи (Marjanović, 1987; Dondukov, 2020). Поред тога, кроз игру се развијају говор, пажња, концентрација, машта, способност решавања проблема и сарадње у групи, што игру чини једним од најзначајнијих средстава учења и развоја у предшколском узрасту (Miller & Almon, 2009).

Сумирајући бројне функције игре, Кипјаја (2012b) истиче да она омогућава детету да развија истраживачке способности, гради лични и културни идентитет, успоставља и продубљује односе са другима, развија комуникацијске компетенције, машту и симболичко мишљење. Управо због тога игра представља једно од најмоћнијих средстава за подстицање целовитог развоја детета и унапређивање односа међу децом у вртићу.

2. РАЗВОЈ СОЦИО-ЕМОЦИОНАЛНИХ ВЕШТИНА КРОЗ ИГРУ

Према Сузићу (Suzić, 2006), игра представља простор у коме деца симболички моделују стварност, при чему кроз игровне активности истовремено истражују и разумеју реални свет. Игром деца на безбедан и њима разумљив начин тестирају сопствене могућности, развијају социјалне контакте са вршњацима и одраслима, али и интегришу машту и стварност. Управо кроз овај процес игра постаје значајан контекст за развој социјалних односа и комуникацијских вештина. Социјализација представља сложен процес учења кроз који појединац, интеракцијом са друштвеном средином, усваја знања, вредности, ставове и обрасце понашања неопходне за живот у друштву. У том процесу развој личности представља један од најзначајнијих исхода социјализације, јер се обликују релативно стабилни обрасци мишљења, осећања и понашања (Fanuko, 1997; према Mahmutović, 2013).

Успешна социјализација посебно је значајна у предшколском периоду, јер је дете у том узрасту најпријемчивије за усвајање нових социјалних искустава. Примарна социјализација одвија се у раном детињству, кроз интеракцију са одраслима, а посебно са вршњацима. Вршњачка група омогућава деци да кроз заједничку игру развијају комуникацију, сарадњу и одговорност у заједничким активностима.

Према Партен (Parten, 1932; према Berk, 2007), социјални развој у игри одвија се кроз неколико фаза: од несоцијалне активности, преко посматрачке и самосталне игре, до паралелне игре, асоцијативне игре и највишег нивоа – кооперативне игре. На вишим нивоима игре деца заједно планирају активности, деле материјале, договарају се и усмеравају ка заједничком циљу, што директно доприноси развоју позитивних вршњачких односа.

Према Ељкоњину (Eljkonjin, 1978), суштину дечје игре представља прихватање и реализација улога. Улога одређује структуру игре, правила понашања и односе међу учесницима. Кроз преузимање различитих улога деца симболички представљају стварне

животне ситуације, при чему предмети из окружења добијају ново, симболичко значење. Посвећеност извршавању улоге показује да деца кроз игру уче одговорност, дисциплину и правила социјалне интеракције. На основу наведеног може се закључити да игра представља природни механизам социјалног учења, кроз који деца развијају социјалне компетенције, усвајају правила понашања и припремају се за живот у широј друштвеној заједници.

У складу са резултатима истраживања које је спровела Милошевић (2018), може се закључити да игра има значајну улогу у унапређивању односа међу децом у вртићу. Ауторка указује да деца укључена у сложеније облике игре испољавају мање агресивних и повучених облика понашања, док симболичка игра доприноси превазилажењу страхова, преради доживљаја и развоју емпатије, сарадње и способности преузимања различитих животних улога. Милошевић (2018) истиче да тематске приче, сликовнице и драмске игре подстичу децу на размишљање о социјалним и емоционалним ситуацијама, што се позитивно одражава на кооперацију, флексибилност и саосећајност. Сарадничке игре и игре са правилима доприносе развоју стрпљења, поштовања договора и прихватања успеха и неуспеха, чиме се јачају вршњачки односи. Посебно се наглашава улога играчака и предмета као посредника у успостављању интеракције, али и значај програма „игре без играчака“, који је показао позитиван утицај на развој социјалних вештина, иницијативе и квалитетнијих односа на релацији дете–одрасли. Додатни облици подршке, попут личног „ковчежића“ и приступа заснованих на терапији играм, доприносе развоју самопоштовања и преради емоционалних искустава.

Закључци до којих долази Милошевић (2018) указују да игра представља ефикасно средство у стварању позитивне социо-емоционалне климе и изградњи стабилних, подржавајућих односа међу децом. Истовремено, ауторка препоручује да се игра свесно и систематски користи у васпитно-образовној пракси као средство развоја социјалних и емоционалних компетенција код све деце, а не само код оних која испољавају тешкоће у социјалном функционисању.

Према Павловић Бренеселовић (2012), вршњаци представљају истовремено извор подршке и изазова у детињству. Дете током раног развоја учи да усклади осећај припадности групи – који подразумева сарадњу, прихватање и заједничко деловање – са

другим аспектима вршњачких односа, као што су такмичење, преузимање иницијативе и решавање конфликта. Управо односи са вршњацима чине једну од кључних основа адаптације у детињству, јер у њима деца развијају саморегулацију и граде пријатељства. Кроз заједничке активности и игру, деца стичу искуства која су од пресудног значаја за унапређивање односа међу њима. У непосредној интеракцији уче како да деле, да учествују у реципрочним односима, да чекају ред, разумеју потребе других и уважавају различита мишљења. Истовремено развијају способност контроле импулса и конструктивног разрешавања конфликта.

Игра као заједнички контекст омогућава деци да истражују различите перспективе, развијају дијалог и аргументовано износе ставове. У том процесу уче да преговарају, да планирају заједничке активности, да преиспитују сопствене идеје и прихватају туђе. Ова динамика доприноси развоју комуникацијских вештина и продубљивању међусобног разумевања.

Павловић Бренеселовић (2012) наглашава да кроз односе са вршњацима деца преиспитују сопствени идентитет, уочавају сопствене снаге и ограничења, прихватају нове улоге и одговорности и развијају осећај припадности и прихваћености. Управо у игровним ситуацијама ова искуства постају највидљивија, јер игра пружа безбедан простор за испробавање различитих улога и грађење стабилних пријатељских односа. Ови увиди потврђују да је игра у вртићу природни и најефикаснији контекст за систематско унапређивање односа међу децом, јер омогућава истовремени развој социјалних компетенција, саморегулације и осећаја припадања групи.

2. 1. Социјални развој детета предшколског узраста

Социјални развој представља један од најзначајнијих аспеката целовитог развоја детета, јер обухвата постепено усвајање знања, вештина, ставова и облика понашања који му омогућавају успешно функционисање у заједници. Од најранијег узраста дете успоставља односе са одраслима и вршњацима, а кроз те интеракције учи да препознаје и изражава емоције, разуме потребе других, поштује правила заједничког живота и развија осећај припадности групи. Социјални развој није изолован процес, већ је уско повезан са

когнитивним, емоционалним и говорно-језичким развојем, због чега се све ове области међусобно прожимају и допуњују.

У научној литератури постоји више приступа који објашњавају природу и ток социјалног развоја. Један од најзначајнијих је етолошки приступ, који полази од претпоставке да су одређени облици социјалног понашања урођени и еволутивно условљени. Према овом схватању, рана интеракција детета и његовог примарног неговатеља представља основу за развој осећаја сигурности и поверења. Bowlby (1975) истиче да се кроз доследно и осетљиво реаговање одраслих на потребе детета развија приврженост, која представља темељ каснијих међуљудских односа. Управо квалитет раних односа у породици у великој мери утиче на начин на који ће дете касније успостављати односе са вршњацима и другим одраслим особама.

Теорије социјалног учења наглашавају да се социјално понашање највећим делом стиче кроз искуство. Деца посматрају понашање одраслих и вршњака, подражавају их и постепено усвајају друштвено прихватљиве облике понашања. Похвала, охрабривање, подршка и позитивни модели доприносе развоју просоцијалног понашања, док неповољна искуства могу довести до испољавања агресивности, повлачења или несигурности у социјалним односима. На тај начин окружење има значајну улогу у обликовању социјалних компетенција детета.

Посебан допринос разумевању социјалног развоја дао је Виготскии, који је истицао да се развој одвија кроз интеракцију са другим људима. Према његовом мишљењу, дете нова знања, вештине и облике понашања најпре усваја у сарадњи са компетентнијим особама, а тек потом их интернализује и примењује самостално. Социјална интеракција, заједничке активности и игра представљају простор у коме дете развија мишљење, говор, саморегулацију и социјалне компетенције. Управо због тога игра има изузетан значај у предшколском узрасту, јер омогућава детету да кроз непосредно искуство учи сарадњи, договарању, преузимању различитих улога и разумевању перспективе других (Виготскии, 1966).

Савремена истраживања све више указују да се социјални развој не може разумети без сагледавања окружења у коме дете одраста. Bronfenbrenner (1979) у својој еколошкој теорији развоја наглашава да је дете у сталној интеракцији са различитим системима који га окружују. Најнепосреднији утицај има микросистем, који обухвата породицу, вртић, вршњачку групу и друге свакодневне средине у којима дете активно учествује. Односи између ових окружења чине мезосистем, док егзосистем и макросистем обухватају ширу друштвену и културну средину која посредно утиче на развој детета. Bronfenbrenner и Ceci (1994) истичу да се развој одвија као резултат непрестаног међудејства личних карактеристика детета и услова средине у којој оно живи.

Посматрано из перспективе предшколског васпитања, социјални развој представља процес у коме дете постепено постаје способно да остварује квалитетне односе са другима, разуме друштвене норме и активно учествује у животу групе. Управо зато вртић представља значајно окружење за развој социјалних компетенција, јер деци пружа бројне прилике за заједничку игру, сарадњу, комуникацију и решавање свакодневних ситуација. Кроз таква искуства деца не само да стичу нове социјалне вештине већ развијају емпатију, толеранцију, уважавање различитости и осећај заједништва, што представља основу за изградњу позитивних вршњачких односа.

2. 2. Улога вршњака у социјализацији деце

Вршњаци представљају један од најзначајнијих фактора социјализације у предшколском узрасту. Поред породице, вршњачка група има кључну улогу у развоју социјалних и емоционалних компетенција детета, јер се управо кроз интеракцију са вршњацима дете учи социјалним правилима, облицима комуникације, преговарању и прихватљивим обрасцима понашања. Вршњачко окружење је специфично по томе што су односи у њему симетрични, што значи да деца имају приближно једнаку моћ, те су приморана да сама проналазе начине да успоставе договор, реше конфликт и организују заједничку активност.

Социјализација представља процес учења кроз који дете, у интеракцији са социјалним окружењем, усваја вредности, ставове и понашања неопходна за

функционисање у друштву (Fanuko, 1997). У том процесу вршњачка група има посебну развојну улогу јер омогућава искуства која се не могу у потпуности стећи у односу са одраслима. Док одрасли најчешће усмеравају и моделирају понашање, вршњаци уносе елементе равноправности, спонтаности и непредвидивости, што подстиче дете да развија флексибилност у понашању и прилагођавање различитим социјалним ситуацијама.

У предшколском периоду дете је изузетно пријемчиво за нова социјална искуства, а игра представља основни контекст социјалног учења. Кроз заједничку игру деца уче да сарађују, деле материјале, чекају ред, преговарају и уважавају потребе других. Ове ситуације доприносе развоју саморегулације, контроле импулса, толеранције на фрустрацију и развоју просоцијалног понашања. Поред тога, деца кроз интеракцију са вршњацима развијају и језичке и комуникацијске вештине, јер су приморана да објашњавају своје намере, договарају правила игре и аргументују своје поступке.

Према Селмановој периодизацији развоја вршњачких односа (Selman, 1981; према Klarin, 2006), социјални развој одвија се кроз више нивоа. У раном узрасту пријатељство је засновано на спољашњим карактеристикама и тренутној заједничкој активности. У предшколском узрасту деца постепено почињу да препознају осећања других и пријатељство повезују са помагањем, делјењем и заједничком игром. У школском узрасту односи постају стабилнији и засновани на реципроцитету, поверењу и толеранцији, док у каснијем детињству и адолесценцији пријатељство добија дубљу емоционалну димензију и заснива се на узајамној подршци, лојалности и разумевању.

Вршњачка група омогућава деци развој социјалне компетенције кроз различите облике интеракције. Према Партеновој класификацији (Parten, 1932; према Berk, 2007), социјални развој у игри одвија се од несоцијалне активности, преко самосталне и паралелне игре, до асоцијативне и кооперативне игре. У почетним фазама деца се играју једно поред другог без директне интеракције, док у каснијим фазама игре долази до заједничког планирања, договарања правила и расподеле улога. Кооперативна игра посебно је значајна јер подразумева заједнички циљ, поделу одговорности и усклађивање понашања, што директно доприноси развоју социјалне компетенције.

Посебан значај у социјализацији има развој пријатељства, које представља двосмерни и узајаман однос заснован на емоционалној блискости, поверењу и подршци (Parker & Gottman, 1989). Пријатељски односи пружају детету осећај припадности и сигурности, смањују осећај усамљености и доприносе развоју позитивне слике о себи. Деца која имају квалитетне пријатељске односе чешће испољавају просоцијално понашање, успешније решавају конфликте и имају развијеније вештине емоционалне регулације (Klarin, 2006).

Иако су конфликти природан и неизбежан део вршњачких односа, они имају важну развојну функцију. Кроз конфликте деца уче да изразе сопствене потребе, разумеју перспективу другог и проналазе компромисна решења. У том процесу значајну улогу имају васпитачи, који посредују у конфликтним ситуацијама, подстичу дијалог, именују емоције и усмеравају децу ка конструктивном решавању проблема. На тај начин се ствара позитивна социо-емоционална клима у групи и јачају компетенције неопходне за будуће социјалне односе (Вујишић, 2005).

Поред тога, вршњачка група има и улогу у развоју идентитета детета. Кроз поређење са вршњацима дете стиче слику о себи, својим способностима и месту у групи. Прихваћеност у вршњачкој групи позитивно утиче на самопоштовање, док одбацивање или изолација могу имати супротан ефекат. Због тога је квалитет вршњачких односа један од кључних индикатора социјалног и емоционалног развоја у раном детињству.

Закључно, вршњаци имају изузетно значајну улогу у социјализацији деце јер кроз заједничку игру и интеракцију подстичу развој социјалних, емоционалних, комуникацијских и когнитивних вештина. Вршњачко окружење представља природан контекст у коме дете учи да сарађује, решава конфликте, развија емпатију и гради осећај припадности групи, што је основа његовог каснијег социјалног функционисања.

3. ГРАЂЕЊЕ ОДНОСА У ИГРИ

„Дете у игри у гради идентитет и односе: договара се и усклађује се са другима; преговара; доприноси очувању игровног плана; преиспитује и развија етичке вредности; истражује вишеструке идентитете; види себе као моћно и делотворно; самостално одлучује и прави изборе; доживљава себе као припадника групе и заједнице; испитује и превазилази стереотипе; испробава различите улоге, гради, преиспитује и прихвата правила (Године узлета, 2018: 26)“. Ауторка Крњаја наводи да су за децу од 3 до 5 година најважнија друга деца у игри, затим играчке, а тек онда одрасли (Крњаја, 2012б: 115). Овај налаз указује на то да вршњачки односи представљају централни ослонац дечјег игровног искуства, док одрасли имају посредну, али значајну улогу у обликовању услова у којима се игра одвија.

Игра подразумева стварање замишљене ситуације која је уређена одређеним улогама и правилима. У том контексту јавља се специфичан парадокс: са једне стране, игра омогућава деци да се ослободе ограничења реалног света, док са друге стране подразумева увођење и поштовање правила која сами учесници постављају. Деца су свесна да прихватање правила и доследност у улогама омогућавају трајање и смисао игре; у супротном, она се прекида.

Развој игре захтева време у коме деца могу самостално да разрађују сопствене идеје, да их испробавају и постепено уклапају у сложеније облике заједничког деловања. У том процесу траже вршњаке који деле слична интересовања и замисли, што додатно подстиче социјалну интеракцију и сарадњу. Истраживања у свету су показала да су у просторима богатим разноврсним материјалима заступљене различите врсте игара и да овакво окружење подстиче сарадничку игру и грађење нових просторних целина за симболичку игру (Kovačević i Gluvak, 2023). Игра помаже деци да развију унутрашње интересе и компетенције, науче како да доносе одлуке, решавају проблеме, врше самоконтролу и следе правила, науче да регулишу своје емоције, склапају пријатељства и уче да се слажу са другима и доживе радост (Gray, 2011).

Према ауторки Крњаја (2012б), игра представља простор у коме деца развијају способност прилагођавања променама, самосталног одлучивања, уважавања других, поверења, комуникације и различитих образаца понашања. Посебан значај има рана заједничка игра са блиским одраслима, која представља основу за каснију сложеност

игровних ситуација и социјалних односа. Иако дете не мора дословно понављати раније моделе односа у новим околностима, они остају важан ресурс његовог социјалног и игровног искуства. Што су ранији односи били богатији и разноврснији, то дете поседује шири репертоар стратегија за усклађивање са другим учесницима игре. Кроз преузимање улога деца рефлектују сопствена искуства, интересовања и знања, али и истражују односе међу људима, настојећи да разумеју понашања и емоције других. Улога одраслог у том процесу је изузетно значајна: када одрасли показује толеранцију, спремност на дијалог и уважавање, деца усвајају такве моделе понашања – уче да преговарају, слушају једни друге, показују емпатију и разматрају последице сопствених поступака. „Када одрасли разговарају са децом у игри о њиховим осећањима и прихватају их као способне да разумеју сложене односе, они помажу деци да разумеју себе и тако се успешније укључе у игру као партнери са другом децом“ (Крњаја, 2012б: 120).

У Годинама узлета (2018) истиче се да дете у предшколском узрасту представља активног учесника заједнице вршњака и одраслих, као и друштвених процеса у породици, дечјем вртићу и широј заједници. Социјализација у овом периоду омогућава детету да усваја социјално релевантне облике понашања, гради личност и учествује у креирању и одржавању заједнице којој припада. Игра детету пружа сигурност да истражује и укључује се у нове односе и активности, истовремено развијајући способност комуникације, сарадње и емпатије. Кроз игру дете гради свој идентитет и односе са другима на више нивоа. Оно се договара и усаглашава са вршњацима, преговара и доприноси очувању заједничког игровног плана. У исто време, детету игра омогућава да преиспитује и развија етичке вредности, истражује различите улоге и идентитете, доживљава себе као делотворно и самостално, доноси изборе и одлуке, и осећа припадност групи и заједници (Године узлета, 2018).

Поред социјалног развоја, игра подстиче когнитивни и емотивни развој детета. Кроз учење и истраживање у игри, дете увежбава специфична умећа, развија отвореност за нова искуства и открива сопствене потенцијале.

Посматрање и имитирање других у игри омогућава развој социјалних вештина, док заједничке активности у развијању пројекта подстичу осећај заједништва и тимски рад. Такво учешће доприноси формирању самопоуздања, самосвести и способности за

конструктивну интеракцију у друштвеним и групним контекстима. На тај начин, игра постаје основни инструмент социјализације у предшколском узрасту, интегришући утицаје вршњака, одраслих и институционалног окружења, те омогућавајући детету да постепено усвоји норме, вредности и способности неопходне за успешну и активну друштвену интеракцију (Године узлета, 2018).

3. 1. Вршњачке интеракције у игри

Интензивнији развој вршњачких односа започиње између друге и пете године живота и наставља се током даљег развоја детета (Vasta i sar., 2005). У периоду од друге до треће године могу се јавити ривалство и љубомора међу децом, што често доводи до сукоба око играчака, пажње одраслих или осећаја власништва над предметима (Ћудина - Obradović i sar., 2004). Сукоби су чести и у узрасту од три до четири године, док су хармонични односи у том периоду углавном краткотрајни и површни. Око пете године деца постају спремнија за сарадњу, чешће бирају вршњаке за игру и почињу да граде прва стабилнија пријатељства. У овом периоду уочава се и тенденција чешћег дружења са децом истог пола, док интеракције са децом супротног пола постепено опадају (Ћудина - Obradović i sar., 2004).

Могућност интеракције са вршњацима различитог узраста има велики значај за социјални развој детета. Вршњаци представљају истовремено извор подршке и изазова, те дете у оквиру групе учи да усклади припадност групи са сарадњом, такмичењем, преузимањем иницијативе и решавањем конфликта. Кроз заједничке активности и игру деца усвајају вештине дељења, уважавања туђих потреба и мишљења, контроле импулса и конструктивног решавања сукоба. Истовремено, у вршњачким односима деца преиспитују сопствени идентитет, препознају своје снаге и слабости, прихватају нове улоге и развијају осећај припадања и прихваћености (Pavlović Breneselović i Krnjaja, 2017).

Истраживања указују на повезаност раних и каснијих вршњачких односа. Деца која су у раном узрасту била способна да учествују у сложеним облицима игре показују већу социјалну компетентност у предшколском и каснијем детињству. Такође, прихваћеност у раном детињству представља значајан предиктор каснијих односа са вршњацима (Ladd & Troop – Gordon, 2003; према Pavlović, 2019). Ипак, остаје отворено питање да ли ране

тешкоће у вршњачким односима директно условљавају касније социјалне проблеме или су последица ширих фактора ризика у породичном и школском окружењу.

Један од општих циљева предшколског васпитања и образовања јесте развој задовољног, прихваћеног и оствареног детета које гради односе поверења, уважавања и пријатељства. Посебан нагласак ставља се на развој комуникацијских компетенција, нарочито у вршњачкој интеракцији (Pavlović Breneselović i Krnjaja, 2017). Вршњачка комуникација има повољан утицај на когнитивни развој, подстиче просоцијално понашање, доприноси емоционалној сигурности и превенцији насиља.

Позитивне социјалне вештине које деца развијају у раном узрасту омогућавају изградњу стабилних пријатељстава и већу прихваћеност у групи. Иако већина деце природно усваја ове вештине, поједина деца – посебно повучена деца, као и деца са развојним тешкоћама, аутизмом или проблемима у понашању – могу имати изражене тешкоће у интеракцији са вршњацима. Због тога је важно систематски стварати услове у којима ће сва деца имати прилику да уче и вежбају социјалне вештине, чиме се доприноси њиховом успешном социјалном функционисању у дужем временском периоду.

3. 2. Сарадња, комуникација и заједничко решавање проблема

Игра представља један од најважнијих контекста у коме се одвија процес социјализације детета, јер управо кроз игровне активности деца на природан начин истражују свет који их окружује и постепено усвајају облике понашања карактеристичне за друштвену заједницу. У ситуацијама игре дете симболички реконструира стварност, али је истовремено и преобликује у складу са сопственим искуством, потребама и маштом. На тај начин игра постаје простор у коме се спајају реалност и фантазија, што омогућава детету да без притиска испробава различите улоге, понашања и начине реаговања (Suzić, 2006).

Социјализација се може разумети као сложен и континуиран процес учења у коме појединац, кроз интеракцију са друштвеном средином, усваја вредности, норме, ставове и обрасце понашања неопходне за активно учешће у заједници. Она представља везу између

појединца и друштва и има кључну улогу у формирању личности као стабилног система начина мишљења, осећања и понашања (Fanuko, 1997).

У предшколском узрасту социјализација се одвија интензивно и представља период највеће отворености детета за утицаје из окружења. Посебно је значајна улога вршњака, јер деца у интеракцији са једнакима уче како да комуницирају, како да усклађују своје поступке са другима, како да преговарају, деле ресурсе и заједнички долазе до решења. За разлику од односа са одраслима, вршњачки односи су равноправни, што од деце захтева активније учешће у одржавању комуникације и координацији заједничких активности.

У том контексту игра има посебан значај, јер природно подстиче ситуације у којима се јавља потреба за сарадњом и договором. Према истраживањима М. Parten (1932, према Berk, 2007), социјални развој кроз игру пролази кроз неколико нивоа. На почетку се јавља несоцијална активност, у којој дете посматра или се игра самостално без значајније интеракције са другима. Након тога следи паралелна игра, у којој се деца играју једно поред другог, али без директног утицаја на међусобно понашање. Виши ниво представља асоцијативна игра, где деца размењују играчке, комуницирају и коментаришу активности других, али без заједничког циља. Најразвијенији облик је кооперативна игра, у којој деца заједнички планирају, договарају се и усмеравају своје активности ка заједничком циљу, што представља основу за развој сарадње и заједничког решавања проблема (Berk, 2007).

Посебно значајан аспект дечје игре јесте игра улога, која представља један од најсложенијих облика симболичке игре у предшколском узрасту. Током игре улога дете преузима одређену друштвену позицију и понаша се у складу са њом, што подразумева разумевање правила понашања и очекивања која та улога носи. У том процесу предмети добијају симболичко значење, па тако једноставни материјали могу представљати новац, карте или друге елементе стварног живота. Односи који се успостављају међу децом у игри директно зависе од улога које су преузела, а успех игре зависи од њихове способности да усагласе своје поступке и одрже заједнички ток активности (Eljkonjin, 1978).

Кроз овакве облике игре деца не само да усвајају различите друштвене улоге, већ истовремено развијају вештине комуникације, сарадње и заједничког решавања проблема.

Уче како да преговарају, како да прихвате туђе идеје, како да решавају неслагања и како да дођу до заједничких одлука. На тај начин игра представља важан педагошки инструмент који доприноси развоју социјалне компетенције и припреми детета за функционисање у широј друштвеној заједници.

4. КАРАКТЕРИСТИКЕ ВРШЊАЧКИХ ОДНОСА И ПОДСТИЦАЊЕ КВАЛИТЕТНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ У ВРТИЋУ

Вршњачки односи у предшколском узрасту представљају један од кључних фактора социјалног развоја детета, јер се управо у интеракцији са вршњацима развијају основне социјалне, емоционалне и комуникацијске компетенције. Деца се са вршњацима сусрећу веома рано, а већ у првим месецима живота могу се учити почеци социјалне интеракције кроз осмех, контакт погледом и додир. Током друге године живота интеракције постају сложеније и обухватају и просоцијална и агресивна понашања, што указује на то да се социјални развој одвија постепено и у складу са зрелошћу детета (Rubin, Burgess, Dwyer, & Hastings, 2003).

Квалитет интеракције међу децом зависи од развијености различитих социјално-емоционалних и когнитивних способности, као што су контрола емоција, способност одлагања импулсивних реакција, разумевање узрочно-последичних односа, способност опонашања и развијен језик. Ове вештине омогућавају детету да успешно комуницира, сарађује и учествује у заједничким активностима. Уколико су оне недовољно развијене, дете може имати потешкоће у успостављању односа са вршњацима, што може довести до одбацивања или изолације у групи (Hay, Payne, & Chadwick, 2004; Rogers, Hepburn, Stackhouse, & Wehner, 2003).

Врло важан аспект вршњачких односа јесте социјални статус детета у групи, који у великој мери зависи од његовог понашања. Истраживања показују да су деца која испољавају агресивно понашање чешће одбачена од стране вршњака, док деца која показују просоцијално понашање, као што су дељење, помагање и сарадња, имају већи степен прихваћености у групи. Просоцијално понашање не само да олакшава интеракцију, већ доприноси развоју пријатељстава и стабилнијих социјалних односа, што има дугорочан позитиван утицај на развој детета.

У предшколском периоду вршњачки односи се постепено развијају кроз различите облике социјалне интеракције. Према класификацији Parten (1932, према Berk, 2007), развој социјалног учешћа почиње од неангажованог понашања и посматрања, преко самосталне и паралелне игре, до асоцијативне и кооперативне игре. Управо кооперативна игра представља највиши ниво социјалне интеракције, јер подразумева заједнички циљ, договор и координацију активности, што је директно повезано са развојем сарадње и заједничког решавања проблема у групи.

Посебно значајан облик дејне активности јесте игра улога, која представља основу за развој социјалних односа у групи. У игри улога деца преузимају различите друштвене позиције и понашају се у складу са њима, што подразумева усвајање правила понашања и разумевање очекивања других. Овај облик игре омогућава деци да се поставе у позицију другог, развијају емпатију и уче како да ускладе сопствено понашање са понашањем других учесника у игри (Eljkonjin, 1978).

Функционално гледано, вршњачки односи у предшколском узрасту имају више улога. Они деци омогућавају да развијају способност заједничке игре, регулацију понашања и емоција, усвајање правила и развој комуникацијских вештина. Са развојем узраста, пријатељства постају све значајнија и пружају емоционалну подршку, осећај припадности и могућност учења социјалних норми, што доприноси формирању стабилних социјалних компетенција (Rubin, Bukowski, & Parker, 2006; Burgess et al., 2006).

Пријатељски односи у предшколском периоду имају посебну карактеристику добровољности и реципроцитета, што значи да оба детета морају да препознају и прихвате међусобну наклоност. У таквим односима деца чешће показују сложеније облике игре, више позитивних емоција и већи степен координације у заједничким активностима. Такође, конфликти који се јављају међу пријатељима обично су мање интензивни и чешће се решавају путем преговарања и компромиса, што додатно јача квалитет односа (Simpkins & Parke, 2002).

Имајући у виду значај вршњачких односа, улога васпитача у предшколској установи је кључна у њиховом подстицању. Кроз организовање заједничких активности, подстицање кооперативне игре и стварање подстицајне социјалне средине, васпитач

омогућава деци да развијају вештине комуникације, сарадње и решавања конфликта. Посебно је важно да се деци обезбеде ситуације у којима могу да уче како да деле, да уважавају друге, да контролишу сопствене импулсе и да заједнички долазе до решења.

Квалитетни вршњачки односи у предшколском узрасту имају дугорочне последице на даљи развој детета. Деца која рано развију позитивне социјалне вештине обично показују бољу социјалну адаптацију, већи степен самопоуздања и успешније функционисање у групи. Насупрот томе, деца која имају тешкоће у социјалној интеракцији често су изложена ризику од каснијих проблема у понашању и социјалној адаптацији. Због тога је систематско подстицање квалитетних вршњачких односа у вртићу од изузетног значаја за целовит развој детета.

4. 1. Улога васпитача у подстицању квалитетних интеракција међу децом у игри

Улога васпитача у предшколској установи има кључни значај у подстицању социјалног развоја деце, посебно када је реч о развоју квалитетних вршњачких односа. Дете у предшколском периоду најинтензивније учи кроз игру, па је зато неопходно да се обезбеди подстицајно окружење у коме ће се игра спонтано развијати, али и бити усмеравана ка сарадњи, комуникацији и заједничком решавању проблема. Управо у таквом контексту васпитач има улогу посредника између детета и социјалне средине.

Децу је потребно континуирано подстицати на игру, охрабривати их да преузимају иницијативу и постепено их осамостаљивати у организовању сопствених активности. Кроз интеракцију са вршњацима дете стиче прва значајна социјална искуства, учи да дели, договара се, преговара и усклађује своје понашање са понашањем других. Ови рани односи имају дугорочан утицај на каснији социјални развој, јер обликују начин на који дете гради односе у будућности (Jasić i Jasić, 2018).

Васпитач у том процесу има вишеструку улогу. Он не само да организује и структурира простор и материјале за игру, већ активно доприноси развоју квалитетне социјалне интеракције међу децом. Један од важних аспеката његове улоге јесте подстицање деце да испробавају различите улоге у игри, као и да уче како да прихвате улогу која им је предложена у групној активности. Истовремено, дете се подстиче да

развија асертивност, односно способност да изрази своје жеље и изборе, али и флексибилност да прихвати договор са другима. На тај начин се гради баланс између самопоуздања и сарадње.

Поред тога, васпитач кроз планиране активности и свакодневну интеракцију помаже деци да развијају комуникацијске и социјалне вештине. Он подстиче дијалог међу децом, усмерава их ка заједничком решавању проблема и подржава их у ситуацијама када долази до неспоразума или конфликта. Такође, васпитач креира ситуације у којима деца могу да сарађују, деле материјале, договарају се око правила игре и заједнички доносе одлуке.

Посебно значајан сегмент рада васпитача односи се на увођење деце у игре са правилима. Кроз моделовање понашања, објашњавање и доследно усмеравање, деца постепено усвајају разумевање значаја правила и њихове примене у игри. Већ у најранијем узрасту деца кроз посматрање одраслих уочавају да правила представљају основу организованог заједничког живота, а васпитач има задатак да та правила учини разумљивим, прихватљивим и примењивим у конкретним ситуацијама.

На тај начин се кроз игру не развијају само когнитивне и моторичке способности, већ се пре свега граде темељи социјалне компетенције, која подразумева способност детета да успешно комуницира, сарађује, решава проблеме и функционише у групи. Улога васпитача у овом процесу је незаменљива, јер он ствара услове у којима игра постаје средство учења, развоја и изградње квалитетних вршњачких односа.

5. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

5. 1. Циљ и карактер истраживања

Циљ истраживања је да се испита на који начин игра може бити средство за развијање и унапређивање односа међу децом у вртићу, као и да се идентификују васпитачки поступци и услови који подстичу квалитетнију сарадњу и комуникацију међу децом.

Истраживање је квалитативног карактера, јер је усмерено на разумевање искустава, ставова и професионалних процена васпитача у вези са улогом игре у развоју односа међу децом.

5. 2. Сврха истраживања

Сврха истраживања је унапређивање васпитно-образовне праксе кроз: развијање свести о потенцијалима игре за грађење односа, осмишљавање конкретних подстицаја и активности, подстицање саморефлексије васпитача, креирање модела подршке игри као развојном контексту за социјално учење.

5. 3. Предмет истраживања

Предмет истраживања односи се на могућности унапређивања односа међу децом у вртићу кроз игру, са посебним освртом на улогу васпитача у обликовању услова, подстицаја и интервенција које доприносе развоју сарадње, емпатије, комуникације, преговарања и решавања конфликта у оквиру дечје игре.

Као кључни проблем у подручју непосредног рада са децом издвајају се недовољно дефинисани и систематизовани начини на које васпитачи могу допринети да деца у игри граде квалитетније међусобне односе. Иако игра представља природни контекст за развијање сарадње, емпатије и заједничког решавања проблема, у пракси се често уочавају потешкоће у одржавању сарадње, искључивање поједине деце из игре, конфликти око улога и материјала, као и недовољно развијена комуникација и размена идеја. Проблем је уочен током стручне праксе у Предшколској установи „Полетарац“, кроз систематско посматрање деце у игри и разговоре са васпитачима групе.

5. 4. Задаци истраживања

У складу са постављеним циљем, задаци истраживања су:

- утврђивање врста игара у којима деца граде најквалитетније односе;
- идентификовање ситуација које најчешће ремете односе у игри;
- анализа начина на које васпитачеви поступци утичу на односе међу децом;
- испитивање просторних, материјалних и организационих услова који подстичу сарадњу;
- формулисање препорука за унапређивање праксе.

5. 5. Узорак истраживања

Узорак истраживања чини 20 васпитача Предшколске установе „Полетарац“ из Старе Пазове, објект „Бамби“ у Голубинцима у ком је студент обавио стручну праксу. Узорак је намеран и обухвата васпитаче различитог радног стажа и професионалног искуства.

5. 6. Методе и технике прикупљања података

У истраживању је примењена техника интервјуисања, инструмент – полуструктурирани интервју са питањима отвореног типа за васпитаче. Инструмент

истраживања је посебно конструисан интервју за васпитаче, којим су испитивана њихова мишљења, искуства и процене о могућностима унапређивања односа међу децом кроз игру.

5. 7. План истраживања

Истраживање је реализовано кроз следеће фазе:

- I фаза: идентификовање проблема и формулисање истраживачких питања;
- II фаза: конструисање инструмената;
- III фаза: прикупљање података (интервју);
- IV фаза: анализа и интерпретација резултата;
- V фаза: формулисање предлога за унапређивање праксе.

5. 8. Реализација истраживања

Истраживање је реализовано у природном окружењу васпитно-образовне установе. Интервјуи су спровођени индивидуално са васпитачима, уз претходно добијену сагласност. Посматрање је вршено током слободне игре деце, без директног утицаја на ток активности.

5. 9. Обрада и интерпретација података

Подаци прикупљени интервјуом анализирани су применом квалитативне анализе садржаја. Одговори су категорисани и тематски груписани у складу са истраживачким питањима. Интерпретација података заснована је на повезивању емпиријских налаза са релевантним теоријским полазиштима о игри као развојном и социјалном контексту учења.

6. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ

На питање: Како Ви разумете улогу игре у развоју односа међу децом у вртићу? васпитачи су на следећи начин одговарали:

- Деца у играма развијају социјалне вештине, уче да сарађују, деле, развијају толеранцију и емпатију – 13 васпитача (65%);
- У игри деца уче друштвена правила – 4 васпитача (20%);
- Игра је важна за целокупан развој детета – 3 васпитача (15%).

Графикон бр. 1 – Улога игре у развоју односа међу децом

На основу одговора може се закључити како су васпитачи мишљења да деца у играма развијају социјалне вештине, уче да сарађују, деле, као и развијају толеранцију и емпатију.

На питање: У којим врстама игара, према Вашем искуству, деца најчешће остварују сарадњу и међусобно разумевање? васпитачи су на следећи начин одговарали:

- Деца највише сарађују у симболичким играма улога, као и у истраживачким играма - 8 васпитача (40%);
- Деца сарађују у играма са правилима (друштвеним, дидактичким играма, али и у покретним играма на отвореном) – 7 васпитача (35%);
- Деца се најбоље разумеју у конструкторским и стваралачким играма – 5 васпитача (25%).

Графикон бр. 2 – Игре у којима деца највише сарађују

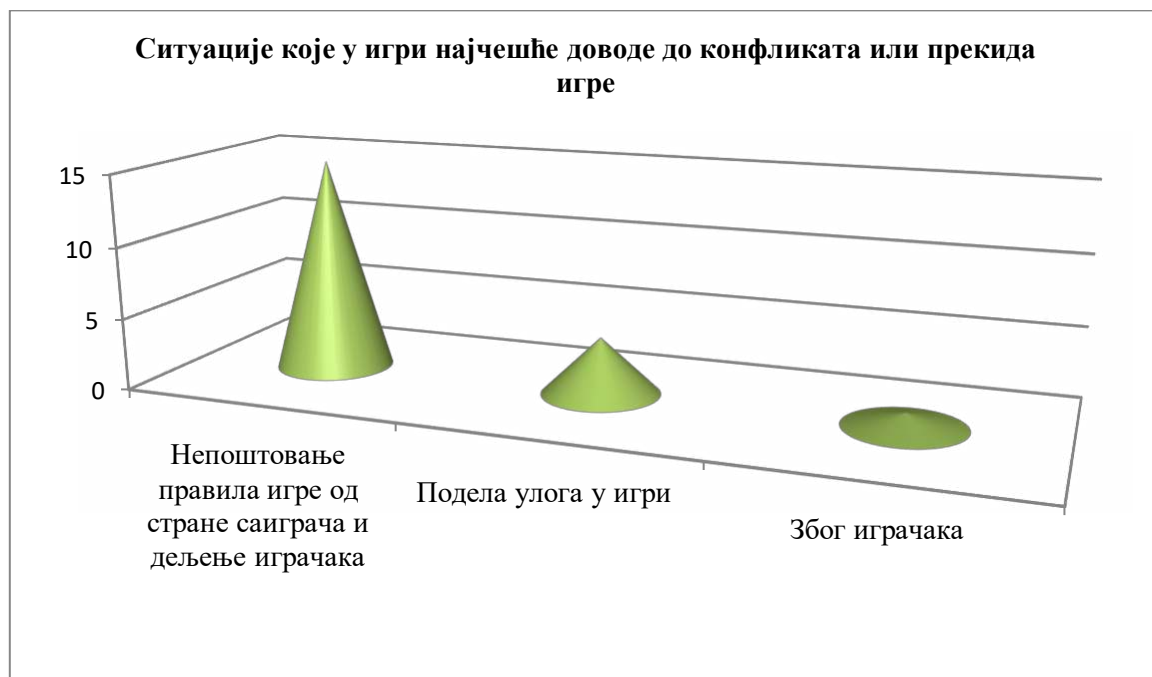
На основу одговора може се закључити како су васпитачи мишљења да деца сарађују и највише имају међусобног разумевања у симболичким играма улога, истраживачким играма и играма са правилима.

На питање: Које ситуације у игри најчешће доводе до конфликта, искључивања или прекида заједничке активности? Васпитачи су на следећи начин одговарали:

- До конфликта најчешће долази због непоштовања правила игре од стране саиграча, и приликом дељења играчака – 15 васпитача (75%);
- Конфликте изазива подела улога у игри – 4 васпитача (20%);

- Деца улазе у сукобе због различитих ствари, а најчешће због играчака – 1 васпитач (5%).
-

Графикон бр. 3 – Ситуације које у игри најчешће доводе до конфликта или прекида игре

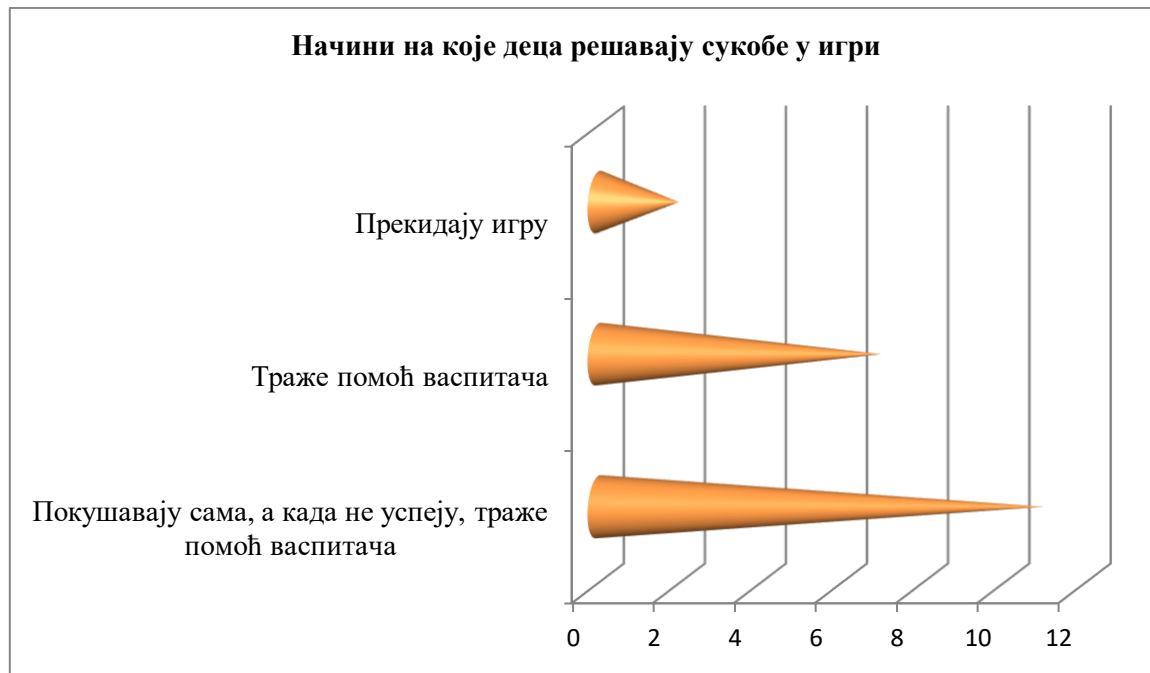

На основу одговора може се закључити како су непоштовање правила игре од стране саиграча и дељење играчака најчешће ситуације које доводе до сукоба деце у игри и неретко и прекида саме игре.

На питање: Како деца у Вашој групи најчешће решавају сукобе који настану током игре? васпитачи су на следећи начин одговарали:

- Покушавају сама, а када не успеју, траже помоћ васпитача – 11 васпитача (55%);
- Траже помоћ васпитача – 7 васпитача (35%);
- Прекидају игру – 2 васпитача (10%).

Графикон бр. 4 – Начини на које деца решавају сукобе у игри

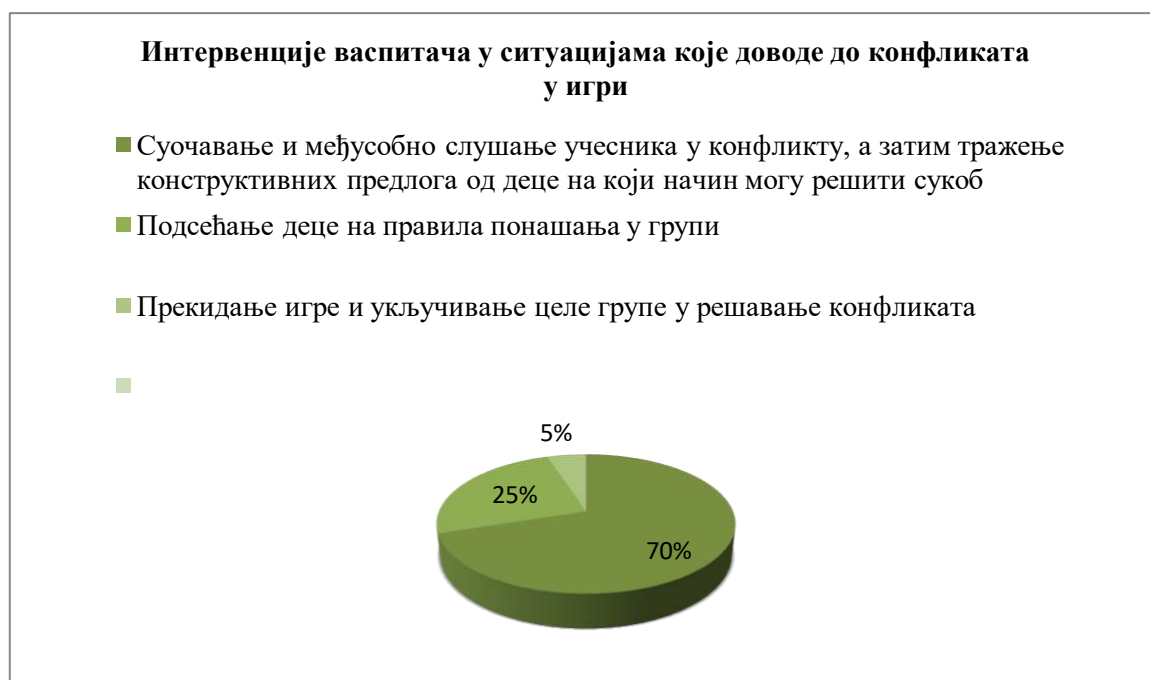

На основу одговора може се закључити како деца најчешће покушавају сама да реше сукобе у игри, а ако у томе не успеју, траже помоћ васпитача.

На питање: На који начин Ви као васпитач интервенишете у ситуацијама када дође до конфликта у игри? васпитачи су на следећи начин одговарали:

- Суочавањем деце и међусобним слушањем учесника у конфликту, а затим тражењем конструктивних предлога од деце на који начин могу решити сукоб – 14 васпитача (70%);
- Подсећањем деце на правила понашања и захтевањем њихових решења – 5 васпитача (25%);
- Прекидам игру и тражим од групе да се укључи у решавање конфликта – 1 васпитач (5%).

Графикон бр. 5 – Интервенције васпитача у ситуацијама које доводе до конфликта у игри

На основу одговора може се закључити како васпитачи суочавају децу која улазе у конфликте у току игре и омогућују им међусобно „слушање“, а затим од деце траже да предложе решење конфликта.

На питање: Које васпитачке поступке сматрате најефикаснијим у подстицању сарадње, емпатије и заједничког договарања међу децом? васпитачи су на следећи начин одговарали:

- Неговањем позитивне социјалне климе у групи, поштовањем правила понашања и уважавањем личности сваког детета – 11 васпитача (55%);
- Указивањем деци на некоришћење социјално неприхватљивог понашања (етикетирање, тужакање, агресивно понашање и сл.) – 6 васпитача (30%);
- Истицањем вредности сарадничке игре – 3 васпитача (15%).

Графикон бр. 6 – Најефикаснији поступци васпитача у подстицању сарадње, емпатије и заједничког договарања међу децом

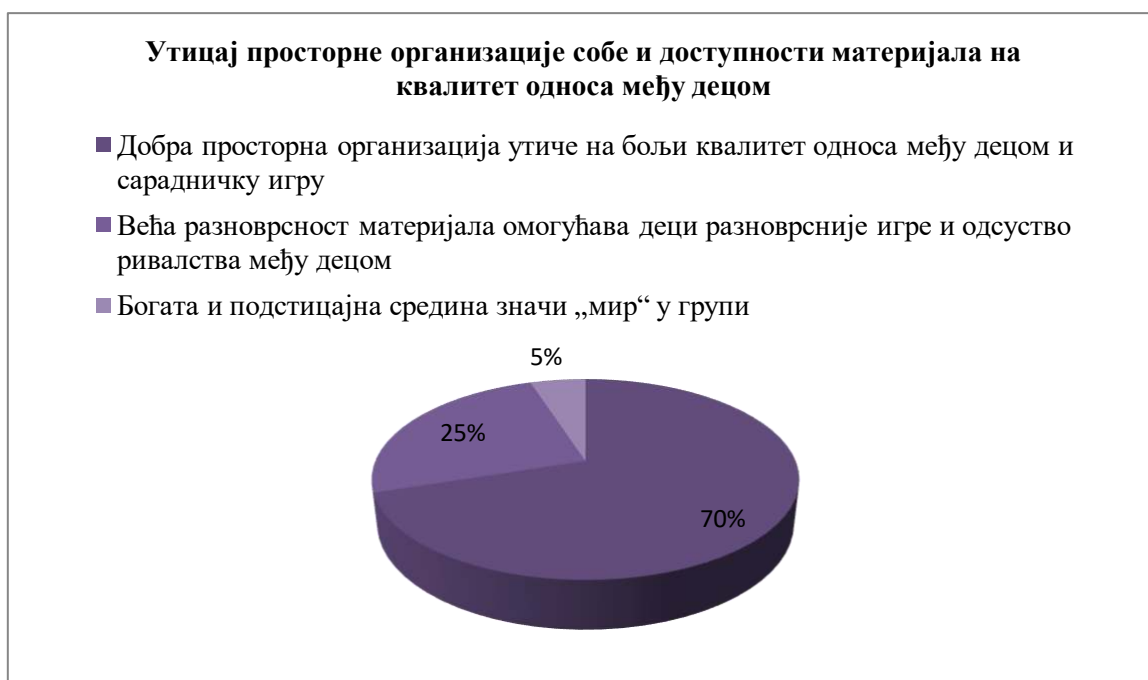

На основу одговора може се закључити како су неговање позитивне социјалне климе у групи, поштовање правила понашања и уважавање личности сваког детета најефикаснији поступци васпитача у подстицању сарадње, емпатије и заједничког договарања међу децом.

На питање: Како просторна организација собе и доступност материјала утичу на квалитет односа међу децом током игре? васпитачи су на следећи начин одговарали:

- Добра просторна организација утиче на бољи квалитет односа међу децом и сарадничку игру – 14 васпитача (70%)
- Већа разноврсност материјала омогућава деци разноврсније игре и одсуство ривалства међу децом – 5 васпитача (25%)
- Богата и подстицајна средина значи „мир“ у групи – 1 васпитач (5%).

Графикон бр. 7 – Утицај просторне организације собе и доступности материјала на квалитет односа међу децом

На основу одговора може се закључити како по мишљењу васпитача добра просторна организација утиче на бољи квалитет односа међу децом и сарадничку игру.

На питање: Са којим изазовима се најчешће сусрећете у подстицању стабилнијих и кохерентнијих односа међу децом у игри? васпитачи су на следећи начин одговарали:

- Недовољно подстицање социјалних вештина код куће – 10 васпитача (50%);
- Велики број деце у групи – 9 васпитача (45%);
- Балансирање васпитача између посредовања и самосталности – 1 васпитач (5%).

Графикон бр. 8 – Изазови у подстицању стабилнијих и кохерентнијих односа међу децом у игри

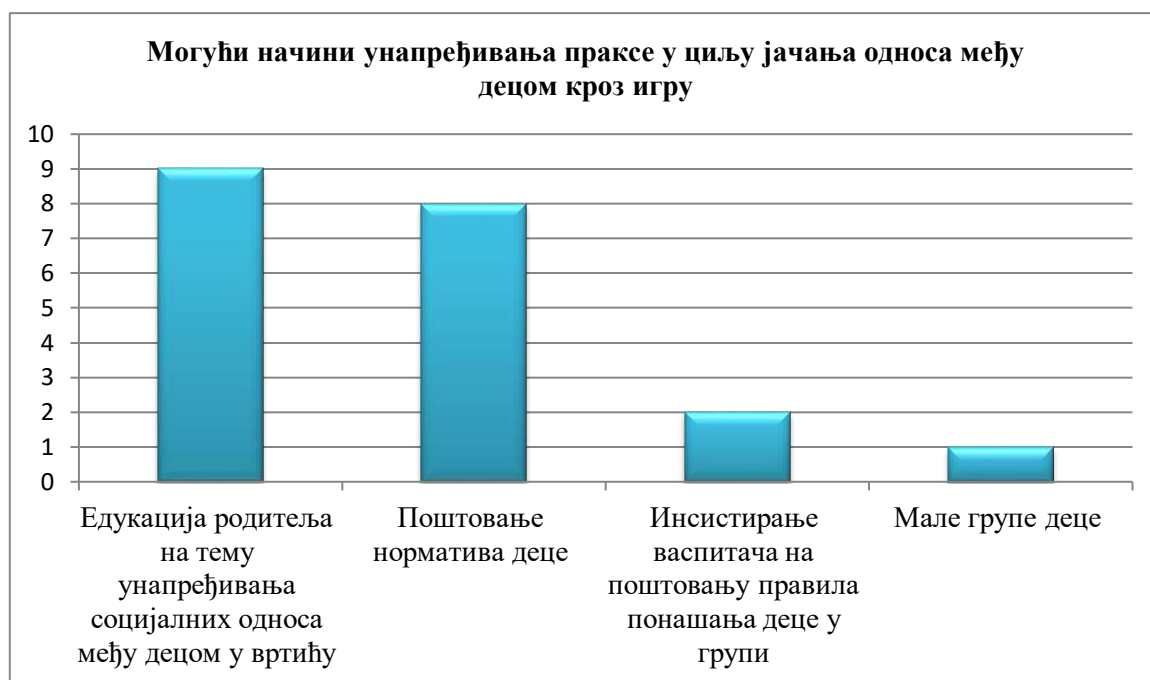

На основу одговора може се закључити како су недовољно подстицање социјалних вештина код куће и велики број деце у групи изазови са којима се васпитачи сусрећу у подстицању стабилнијих и кохерентнијих односа међу децом у игри.

На питање: Шта бисте предложили као могуће начине унапређивања праксе у циљу јачања односа међу децом кроз игру? васпитачи су на следећи начин одговарали:

- Едукацију родитеља на тему унапређивања социјалних односа међу децом у вртићу – 9 васпитача (45%);
- Поштовање норматива деце – 8 васпитача (40%);
- Инсистирање васпитача на поштовању правила понашања деце у групи – 2 васпитача (10%);
- Мале групе деце – 1 васпитач (5%).

Графикон бр. 9 – Могући начини унапређивања праксе у циљу јачања односа међу децом кроз игру

На основу одговора може се закључити како су едукација родитеља на тему унапређивања социјалних односа међу децом у вртићу и поштовање норматива приликом уписа деце у вртиће према мишљењу васпитача могући начини унапређивања праксе у циљу јачања односа међу децом кроз игру.

Анализа одговора васпитача указује на то да се игра у предшколском контексту препознаје као значајан простор социјалног учења и развоја односа међу децом. Према њиховом мишљењу, кроз различите облике игре деца развијају социјалне вештине, уче сарадњу, дељење, толеранцију и емпатију. Ови налази потврђују становиште да игра није само активност слободног времена, већ важан механизам социјализације и изградње интерперсоналних компетенција.

Посебно се истиче да су симболичке игре улога, истраживачке игре и игре са правилима контексти у којима се уочава највећи степен сарадње и међусобног разумевања међу децом. Управо ови облици игре захтевају договор, поштовање правила, преузимање различитих перспектива и усклађивање понашања са другом децом, што доприноси развоју кооперативних односа.

Истовремено, резултати показују да су најчешћи извори конфликта непоштовање правила игре и проблеми у вези са дељењем играчака. Такве ситуације често доводе до прекида игре, што указује на потребу систематског подстицања социјалних вештина и развоја способности за конструктивно решавање сукоба.

Значајно је да васпитачи уочавају да деца најпре покушавају самостално да разреше конфликте, а тек у случају неуспеха траже подршку одраслих. Ово говори у прилог развоју одређеног степена аутономије у социјалним интеракцијама. Улога васпитача у тим ситуацијама огледа се пре свега у медијацији – суочавању деце са проблемом, омогућавању међусобног „слушања“ и подстицању да сама предложи решење. Такав приступ доприноси развоју одговорности, емпатије и способности за заједничко договарање.

Као најефикасније поступке у подстицању стабилнијих односа међу децом васпитачи издвајају неговање позитивне социјалне климе, јасна и доследна правила понашања и уважавање личности сваког детета. Поред тога, указује се и на значај просторне организације, која може да подстакне или ограничи квалитет интеракција и сарадничке игре.

Међутим, резултати указују и на одређене изазове у пракси. Недовољно подстицање социјалних вештина у породичном окружењу, као и велики број деце у групи, отежавају изградњу стабилних и кохерентних односа у игри. У том контексту, васпитачи препознају потребу за едукацијом родитеља о значају социјалних односа и поштовању норматива приликом уписа деце у предшколске установе као могуће правце унапређивања праксе.

Сумирајући добијене налазе, може се закључити да игра представља снажан педагошки ресурс за развој односа међу децом, али да њен потенцијал зависи од осмишљене подршке васпитача, квалитетне организације простора и сарадње са породицом. У том смислу, унапређивање праксе подразумева системско и интегрисано деловање свих актера васпитно-образовног процеса.

7. ПРЕДЛОГ МЕРА ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ПРАКСЕ

На основу добијених резултата истраживања, у пракси би било би значајно увести промене које би додатно подстицале развој позитивних вршњачких односа кроз игру. Пре свега, потребно је посветити већу пажњу организацији простора и материјала за игру, како би деца имала више могућности за сарадњу, договор и заједничко решавање проблема. Простор би требало обликовати тако да подстиче симболичку игру, истраживачке активности и игре са правилима, јер су се ови облици игре показали као најподстицајнији за развој социјалних и емоционалних компетенција.

Такође, значајно је систематски развијати комуникационе вештине деце кроз свакодневне активности, разговоре, драмске игре и ситуације које подстичу сарадњу и размену мишљења. Посебну пажњу потребно је усмерити на развој способности дељења, поштовања правила и конструктивног решавања конфликта, јер су ови аспекти препознати као најчешћи извори неспоразума међу децом.

Резултати истраживања указују и на потребу за јачањем улоге васпитача као медијатора и партнера у игри. То подразумева континуирано стручно усавршавање васпитача у области социо-емоционалног развоја, ненасилне комуникације и рефлексивне праксе, како би могли адекватно да препознају потребе деце и подрже развој квалитетних вршњачких односа.

Поред тога, важно је унапредити сарадњу са породицом кроз радионице, заједничке активности и саветодавни рад, како би се обезбедила доследност у подршци развоју социјалних вештина детета и ван вртићког контекста. Све наведене промене допринеле би стварању подстицајне и сигурне средине у којој би се свако дете осећало прихваћено, уважено и охрабрено да активно учествује у заједници вршњака.

На основу добијених резултата истраживања, предлажу се конкретне мере усмерене на унапређивање квалитета вршњачких односа кроз игру у предшколској установи. Пре свега, потребно је увести систематско планирање простора у васпитној групи тако да се формирају јасно организовани, али флексибилни центри активности. У пракси то подразумева:

- формирање просторне целине за симболичке/драмске игре (нпр. „породица“, „продавница“, „болница“),
- формирање просторне целине за конструкторске игре неструктурираним материјалом,
- формирање просторне целине за истраживање (материјали из природе, посматрање, експериментисање),
- обезбеђивање простора за групне игре са правилима.

Слика бр. 1 – Формирање просторне целине за симболичку/драмску игру

Слика бр. 2 – Игра у просторној целини за симболичку игру у оквиру пројекта „Боје јесени“

Оваква организација омогућава већу учесталост кооперативне игре и спонтане социјалне интеракције.

Друга важна мера односи се на увођење свакодневних кратких кооперативних задатака, у којима деца морају да сарађују како би дошла до заједничког циља. Примери активности:

- заједничко грађење објекта од задатих материјала,
- групно цртање једне слике (свако допуњује део),
- заједничко осмишљавање и играње улога у причи коју васпитач започне,
- игре „парови/тимови“ са заједничким задатком.

Ове активности директно развијају комуникацију, договарање и решавање проблема.

Слика бр. 3 – Заједничко грађење од задатих материјала

Слика бр. 4 – Игра „парови“ са заједничким задатком

Слика бр. 5 – Заједничко играње улога у причи коју су деца сама осмислила

Трећа мера односи се на систематско учење социјалних вештина кроз игру и моделовање понашања. Васпитач у свакодневним ситуацијама:

- подстиче децу да вербализују потребе („Могу ли да се придружим?“),
- уводи правила дељења материјала (редослед, тајмер, договор),
- подучава стратегије решавања конфликта (чекање, преговарање, компромис),
- користи ситуације из игре као прилику за кратке разговоре о осећањима.

Слика бр- 6 – Увођење правила чекања на ред

Четврта мера односи се на структурисано решавање конфликта у групи. Уместо директног решавања од стране одраслог, васпитач:

- зауставља конфликт када је потребно,
- подстиче децу да свако изнесе своју страну,
- усмерава их да заједно предложе решење,
- помаже да се договор „вербално формулише“ и примени у игри.

Пета мера обухвата увођење „правила групе“ која деца заједно креирају, нпр.:

- „слушамо једни друге“,
- „чекамо ред“,
- „договарамо се пре него што кренемо у игру“,
- „ако дође до проблема – тражимо решење разговором“.

Када деца сама учествују у креирању правила, већа је вероватноћа да ће их и доследно примењивати.

Шеста мера односи се на сарадњу са породицом, која се конкретизује кроз:

- кратке радионице за родитеље о значају вршњачких односа,
- „дане отворених врата“ за заједничку игру родитеља и деце,
- размену препорука о играма које подстичу сарадњу код куће.

На крају, све мере заједно усмерене су на стварање окружења у коме се игра користи као систематски педагошки инструмент за развој комуникације, сарадње и конструктивног решавања проблема међу децом.

ЗАКЉУЧАК

Полазећи од теоријских разматрања и резултата спроведеног истраживања, може се закључити да игра представља природан и изузетно значајан контекст за развој социјалних и емоционалних компетенција деце предшколског узраста. Она је простор у коме дете активно конструише своја искуства, гради односе и обликује сопствени идентитет у интеракцији са другима. Кроз игру деца не само да стичу искуства сарадње и комуникације, већ развијају способности преговарања, саморегулације, емпатије и конструктивног решавања конфликта, што представља темељ њиховог каснијег социјалног функционисања.

Резултати истраживања потврђују да се најквалитетнији вршњачки односи развијају у симболичким играма улога, истраживачким играма и играма са правилима, јер ови облици игре подразумевају договор, усклађивање активности и оријентацију ка заједничком циљу. У таквим ситуацијама деца имају прилику да усвајају перспективу другог, прихватају различитости, развијају емпатију и постепено граде осећај за заједништво и припадност групи.

Истовремено, уочено је да су непоштовање правила, тешкоће у дељењу материјала и недовољно развијене комуникационе вештине најчешћи извори конфликта међу децом, што указује на потребу за континуираним педагошким подстицањем и јачањем социјалних компетенција у овим областима. Ови изазови не треба да се посматрају искључиво као проблем, већ и као развојне прилике у којима дете учи да регулише сопствено понашање и усклађује га са потребама групе.

Улога васпитача у овом процесу показује се као кључна у подстицању позитивне социо-емоционалне климе, медијацији у конфликтним ситуацијама и осмишљавању подстицајног просторног и материјалног окружења. Васпитач није само пасивни посматрач игре, већ активан партнер који препознаје развојни потенцијал ситуације, подржава децу у решавању проблема и моделује пожељне облике понашања. Рефлексивна пракса васпитача омогућава континуирано прилагођавање активности потребама групе и

појединца, чиме се доприноси стабилнијим, квалитетнијим и кохерентнијим вршњачким односима.

Игра, међутим, не делује изоловано, већ је њен развојни потенцијал условљен ширим социјалним контекстом. Сарадња са породицом, доследност у васпитним вредностима, као и адекватни организациони, просторни и временски услови у предшколској установи, представљају важне предуслове за пуно остваривање њених педагошких ефеката. У том смислу, квалитет вршњачких односа не зависи само од дечјих индивидуалних карактеристика, већ и од система подршке који их окружује.

Сходно наведеном, може се закључити да унапређивање односа међу децом кроз игру захтева систематски и промишљен педагошки приступ, континуирану професионалну рефлексију и стварање подстицајног окружења у коме свако дете има прилику да гради осећај припадности, прихваћености и социјалне компетентности. Игра се тако потврђује не само као средство учења, већ и као темељ изградње заједнице у вртићу – заједнице засноване на уважавању, сарадњи и међусобној подршци.

ЛИТЕРАТУРА

- Berk, L. (2007). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Naklada Slap.
- Bowlby, J. (1975). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss: Sadness and depression*. Basic Books.
- Brown, J., & Murray, D. (2001). Strategies for enhancing play skills for children with autism spectrum disorder. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 36(3), 312–317.
- Bronfenbrenner, U., & Ceci, S. J. (1994). Nature–nurture reconceptualized in developmental perspective: *A bioecological model*. *Psychological Review*, 101(4), 568–586. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.101.4.568>
- Bujišić, G. (2005). *Dijete i kriza: Priručnik za odgajatelje, učitelje i roditelje*. Golden marketing–Tehnička knjiga.
- Burgess, K. B., Wojslawowicz, J. C., Rubin, K. H., Rose-Krasnor, L., & Booth-LaForce, C. (2006). Social information processing and coping styles of shy/withdrawn and aggressive children: Does friendship matter? *Child Development*, 77(2), 371–383.
- Vasta, R., Haith, M. M., & Miller, S. A. (2005). *Dječja psihologija*. Naklada Slap.
- Выготский, Л. С. (1966). Игра и ее роль в психическом развитии ребенка. *Вопросы психологии*, 6, 62–76.
- Gray, P. (2011). The decline of play and the rise of psychopathology in children and adolescents. *American Journal of Play*, 3(4), 443–463.
- Dondukov, B. (2020). Examining the plays that preschool children prefer and the characteristics shaping them using draw-and-tell technique. *European Journal of Educational Sciences*, 7(2), 91–115. <https://doi.org/10.19044/ejes.v7no2a7>

- Eljkonjin, D. B. (1978). *Psihologija dječije igre*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu: Roditelji, vršnjaci, učitelji – kontekst razvoja djeteta*. Naklada Slap.
- Klarin, M. (2017). *Psihologija dječje igre*. Sveučilište u Zadru.
- Kovačević, Z., & Gluvak, J. (2023). Čega se deca igraju, čime i gde – sagledavanje igre iz dečje perspektive. *Research in Pedagogy*, 13(1), 19–35.
- Krnjaja, Ž. (2012a). Igra kao susret – koautorski prostor u zajedničkoj igri dece i odraslih. *Etnoantropološki problemi*, 7(1), 251–267.
- Krnjaja, Ž. (2012b). Igra na ranim uzrastima. In *Standardi za razvoj i učenje dece ranih uzrasta u Srbiji* (pp. 113–133). Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za psihologiju.
- Lindon, J. (2001). *Understanding children's play*. Nelson Thornes.
- Marjanović, A. (1987). Igra i stvaralaštvo. *Predškolsko dete*, 17(1–4), 85–101.
- Mahmutović, A. (2013). Značaj igre u socijalizaciji djece predškolskog uzrasta. *Metodički obzori*, 8(18), 21–33.
- Miller, E., & Almon, J. (2009). *Crisis in the kindergarten: Why children need to play in school*. Alliance for Childhood.
- Milošević, T. (2018). Dečja igra: Prilika za razvoj socio-emocionalnih veština. *Zbornik Odseka za pedagogiju*, 27, 174–195.
- Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. (2018). *Osnove programa PVO – Godine uzleta*.
- Pavlović, A. (2019). Vršnjački odnosi na predškolskom uzrastu i uslovi podsticanja pozitivne vršnjačke interakcije. *Pedagoška stvarnost*, 65(2), 145–154.

Pavlović Breneselović, D. (2012). Odnosi na ranim uzrastima. In *Standardi za razvoj i učenje dece ranih uzrasta u Srbiji*. Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za psihologiju.

Pavlović Breneselović, D., & Krnjaja, Ž. (2017). *Osnove diversifikovanih programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Pešikan, A., & Antić, S. (2012). Učenje i razvoj na ranim uzrastima. In *Standardi za razvoj i učenje dece ranih uzrasta u Srbiji*. Institut za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Parker, J. G., & Gottman, J. M. (1989). Social and emotional development in a relational context. In T. J. Berndt & G. W. Ladd (Eds.), *Peer relationships in child development* (pp. 95–131). Wiley.

Piaget, J. (2013). *Play, dreams and imitation in childhood*. Routledge.

Rajić, V., & Petrović-Sočo, B. (2015). Dječji doživljaj igre u predškolskoj i ranoj školskoj dobi. *Školski vjesnik*, 64(4), 603–620.

Rogers, S. J., Hepburn, S. L., Stackhouse, T., & Wehner, E. (2003). Imitation performance in toddlers with autism and those with other developmental disorders. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(5), 763–781.

Rubin, K. H., Fein, G. G., & Vandenberg, B. (1983). Play. In E. M. Hetherington (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality and social development* (pp. 693–774). Wiley.

Rubin, K. H., Bukowski, W., & Parker, J. (2006). Peer interactions, relationships, and groups. In W. Damon, R. Lerner, & N. Eisenberg (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (6th ed., pp. 571–645). Wiley.

Rubin, K. H., Burgess, K. B., Dwyer, K. M., & Hastings, P. D. (2003). Predicting preschoolers' externalizing behaviors from toddler temperament, conflict, and maternal negativity. *Developmental Psychology*, 39(1), 164–176.

Simpkins, S., & Parke, R. (2002). Do friends and nonfriends behave differently? A social relations analysis of children's behavior. *Merrill-Palmer Quarterly*, 48, 263–283.

Suzić, N. (2006). *Uvod u predškolsku pedagogiju i metodiku*. XBS.

Fanuko, N. (1997). *Sociologija*. Profil.

Hay, D. F., Payne, A., & Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(1), 84–108.

Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Starc, B., Profaca, B., & Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Golden marketing–Tehnička knjiga.

ПРИЛОГ

ИНТЕРВЈУ ЗА ВАСПИТАЧЕ О УЛОЗИ ИГРЕ У УНАПРЕЂИВАЊУ ОДНОСА МЕЂУ ДЕЦОМ У ВРТИЋУ

Поштовани,

Интервју који је пред Вама је анониман и конструисан са циљем да се испитају Ваши ставови, искуства и професионалне процене о улози игре у развоју и унапређивању односа међу децом у вртићу. Питања су отвореног типа и омогућавају Вам да слободно изнесете своја мишљења и примере из праксе.

Хвала на издвојеном времену и труду!

Подаци о испитанику

Радни стаж у предшколској установи: _____

Узрасна група са којом ради: _____

Тип средине (градска/сеоска): _____

Истраживачка питања

1. Како Ви разумете улогу игре у развоју односа међу децом у вртићу?
2. У којим врстама игара, према Вашем искуству, деца најчешће остварују сарадњу и међусобно разумевање? Наведите примере.
3. Које ситуације у игри најчешће доводе до конфликта, искључивања или прекида заједничке активности?
4. Како деца у Вашој групи најчешће решавају сукобе који настану током игре?
5. На који начин Ви као васпитач интервенишете у ситуацијама када дође до конфликта у игри?

6. Које васпитачке поступке сматрате најефикаснијим у подстицању сарадње, емпатије и заједничког договарања међу децом?
7. Како просторна организација собе и доступност материјала утичу на квалитет односа међу децом током игре?
8. Са којим изазовима се најчешће сусрећете у подстицању стабилнијих и кохерентнијих односа међу децом у игри?
9. Шта бисте предложили као могуће начине унапређивања праксе у циљу јачања односа међу децом кроз игру?